
הגדרת מדדי הצלחה של עמותת "ידיד לחינוך" - דו"ח הערכה תשע"ד

ספטמבר 2014

תכנון וביצוע:

ד"ר עירית דיאמנט¹

¹ עירית דיאמנט - מומחית בתכנון לימודים, הערכה ופיתוח מקצועי של צוותי חינוך. עוסקת בהערכת תוכניות ופרויקטים חינוכיים. מרצה בתחומים אלה למורי מורים, מנהלים, צוותי ניהול ומורים. חברת המזכירות הפדגוגית של "ידיד לחינוך".

תוכן עניינים

3	עיקר הממצאים ומסקנות ראשוניות
5	מבוא - רקע ורציונל
6	תהליך ההערכה רקע ומבוא
7	מתודולוגיה
9	ממצאי ההערכה
9	סיבת ההפנייה
9	תפוקות
16	תוצאות
20	ביבליוגרפיה ונספחים

רשימת תרשימים ולוחות

עמוד

10
11
18
19

לוח מספר 1	תפוקות דיווחי תלמידים
לוח מספר 2	תפוקות דיווח מתנדבים
לוח מספר 3	תוצאות – חוות דעת תלמיד
לוח מספר 4	תוצאות – חוות דעת מחנכת

נספחים

נספח 1	– דף הסבר לרכזת
נספח 2	– דף הסבר למחנכת
נספח 3	– דף הסבר למתנדבות

תקציר מנהלים

לפני כשבע שנים (סוף 2007) הוקמה עמותת "ידיד לחינוך". עמותה זו שמה לה למטרה לקדם את החינוך הציבורי בארץ, בסיוע גמלאים מתנדבים. שתי מטרותיה המרכזיות של העמותה הן:

- סיוע למערכת החינוך
- תרומה לאיכות חיי הגמלאים

באמצעות בדיקה חוזרת ונשנית והערכה של היבטים שונים בעבודת העמותה כמעט מידי שנה, מקפידה עמותת "ידיד לחינוך", על אחריותיות, שקיפות ושיפור מתמיד. תהליך ההערכה המתואר להלן נועד לסייע ב'תרגום' הרעיונות המופיעים ברציונאל של העמותה, למושגים התנהגותיים. השימוש במושגים כמו: "הגברת תחושת ערך עצמי", "הגברת מוטיבציה", "פיתוח מסוגלות" וכד' נפוץ מאוד במערכת החינוך בכלל, וכמוה גם בעמותה. תהליך ההערכה בשנה זו נועד לסייע בהגדרה מדויקת, ב'רחל ביתך הקטנה', של המושגים הללו, תוך בדיקה כיצד הם באים לידי ביטוי בעבודת המתנדבים ב'שטח'. ייחודן של ההגדרות, שנוצרו במהלך תהליך הערכה זה נובע מהעובדה, שאינן נגזרות מתיאוריות המנותקות מה'שדה', אלא נגזרות מהעבודה בשטח. ההגדרות קיבלו תוקף נוסף מן העובדה שכל שלושת האוכלוסיות המעורבות בעשייה: מורים, מתנדבים ותלמידים, הן גם אלה שעסקו בהגדרה, באמצעות מענה לשאלות שנשאלו.

הנתונים נאספו בין החודשים מרץ-מאי 2014. לאיסוף הנתונים ארבעה מאפיינים מרכזיים: 1. הסתמכות רבה על שיתוף פעולה מה'שטח'. 2. פנייה ל'לקוחות' עצמם- לתלמידים, באמצעות המחנכות. 3. מעקב צמוד, תוך כדי, ולא בדיעבד, אחרי תלמידים בתום עבודתם עם המתנדבים, משבוע לשבוע, במהלך שלושה שבועות. 4. ראייה מדוקדקת, פרטנית ולא שאיפה להכללות של מצבים.

הנתונים נאספו ב 10 ערים, נערך מעקב אחר 64 תלמידים, הדיווח נאסף ב 339 דפי מעקב ובשני שאלונים לגבי כל תלמידה. סה"כ כ 80% מהאוכלוסיה אליה נערכה פנייה.

הממצאים מחולקים על פי 1. **תשומות:** הסיבות המרכזיות להפנייתם של התלמידים לעבודה עם המתנדבים. 2. **תפוקות** 3. **תוצאות.**

תשומות- נמצא כי הסיבות להפנייתם של התלמידים לעבודה עם המתנדבים נובעות בעיקר מהמשתנים הבאים: קשיים לימודיים, הנובעים לעיתים מאיטיות, מצורך בתיווך ובהפשטה וכד', רצון להעשיר את התלמידים, קשיים התנהגותיים, הזדקקות לתיווך וליחס אישי וקשיים רגשיים, כמו: בעיות במשפחה, מופנמות, חוסר בטחון עצמי, צורך ביחס אישי, שאינו מתאפשר בפורום של הכיתה המלאה והתפרצויות וכעסים.

תפוקות- בבחינת תחושות התלמידים ותחושות המתנדבים בתום המפגש, הממצאים כמעט זהים. שתי האוכלוסיות סבורות כי מרבית המתנדבים עזרו לתלמידים בחומר הלימודי, התלמידים שמחו לבוא למפגש, וחוזרים מוצפים בחוויות. כמחצית מהתלמידים שיתפו את המתנדב בבעיה. כמו במחקרים קודמים של העמותה גם במחקר זה עלה כי התלמידים רואים בעין חיובית יותר את פעילות המתנדבים ותרומתה להם, באופן יחסי למתנדבים עצמם. המתנדבים והתלמידים חשים כי תרומתם של המתנדבים לתלמידים היא מרכזית בתחום הרגשי, אם כי לא ניתן לעשות הבחנה חד משמעית בין תחום זה לבין התחום הלימודי, כיון שכשתלמידה, לדוגמא, מעידה על הגברת הבטחון העצמי שלה, דבר זה משפיע על הבטחון בהתנהלותה

בכיתה ועל הישגיה הלימודיים. השהות עם המתנדבים משפיעה על התחום הרגשי של התלמידים ומאפשרת להם להתפנות ללמידה. בתחום הלימודי, חוויות של הצלחה, המתאפשרות במפגש עם המתנדבות, מקדמות את התלמידים מבחינה לימודית. התחום החברתי זוכה אף הוא להתייחסות מהשותפים לעשייה, אך במידה פחותה. גם בהקשר זה, אין קו ברור התוחם את התחום החברתי, הבין-אישי. גם התחום הזה מעורב בתחום הרגשי. התלמידים משתפים לעיתים את המתנדבים באירועים חברתיים או בין-אישיים שאירעו להם. הם מתייעצים עימם וסומכים על שיקול הדעת והניסיון של המתנדבים. מורות הוסיפו מיפי התלמידים כי התלמידים רגועים יותר בעקבות המפגשים עם המתנדבים, חשים בטחון רב יותר גם בכיתה, לעיתים לומדים כיצד ללמוד, מחייכים יותר, שמחים ובעלי מוטיבציה.

תוצאות – מחנכות ציינו כי ציפיותיהן מפעילות התלמידים עם המתנדבים התמלאו במלואן ואף מעבר לכך. גם בהקשר זה, נראה שלא ניתן לנתק בין התועלת שעבודת המתנדבים מביאה לתלמידים, שהיא כמובן במוקד העשייה שלהם, לבין התועלת בעבודתם ובתרומתה לעבודת הכיתה ובכללם גם למחנכת. התחומים בהם ציינו המחנכות כי מולאו ציפיותיהן מעבודת המתנדבים היו מגוונים וכללו חיזוק דימוי עצמי ובטחון עצמי באמצעות מתן הזדמנות לחוויות של הצלחה, הנאה, חיזוק מעורבותם של תלמידים בכיתה, רכישת ידע ובטחון בידע שלהם, מתן אפשרות לילדים להיפתח ולהרגיש טוב יותר עם עצמם. כל אלה בזכות אישיותם של המתנדבים ואווירת האמון שיצרו עם התלמידים שעימם עבדו.

המחנכות, כמו התלמידים, מעידות על שינוי משמעותי שחל בתלמידים בעקבות פגישותיהם עם המתנדבים, בכל התחומים שלגביהם הן נשאלו. השינוי המשמעותי ביותר, לדעת המחנכות, חל בתחום הדימוי העצמי והביטחון העצמי של התלמידים העובדים עם המתנדבים. שינוי, כמעט משמעותי באותה מידה, חל בתחום המוטיבציה אצל תלמידים אלה. יש לציין כי למרות שבתחום שיפור ההישגים, העדות היא על שינוי משמעותי במידה פחותה, אין ספק כי בטווח הארוך השיפור בסעיפים שצוינו (דימוי עצמי, ביטחון עצמי, מוטיבציה) ישפיע גם על ההישגים הלימודיים.

עמותת 'ידיד לחינוך' - רקע ורציונל⁴

לפני כשבע שנים (בסוף 2007) הוקמה עמותת "ידיד לחינוך". עמותה זו שמה לה למטרה לקדם את החינוך הציבורי בארץ, בסיוע גמלאים מתנדבים, אוכלוסייה בעלת כישורים רבים ומגוונים וניסיון חיים עשיר. מטרתיה המרכזיות של העמותה נגזרות משתי האוכלוסיות שהיא שמה לעצמה כמטרה לשרת: הגמלאים, והתלמידים.

לכן מטרתיה המרכזיות של העמותה הן:

1. סיוע למערכת החינוך.
2. תרומה לאיכות חיי הגמלאים.

המטרה הראשונה באה לידי ביטוי ביעדים הבאים:

1. טיפוח דימוי עצמי גבוה בקרב התלמידים.
2. טיפוח תחושת מסוגלות אצל התלמידים.
3. יצירת הזדמנות למפגש בין-דורי עם איש/ת שיח משמעותי/ת.
4. התנסות התלמידים בחוויות ההצלחה תוך קידום בתחום הלימודי.
5. איתור נקודות חוזק של התלמידים וטיפוחן.
6. שיפור יכולתם של התלמידים לאמפטיה.
7. טיפוח תרבות שיח בין-אישי.
8. טיפוח ערך ההתנדבות וטיפוח הקשר עם הגיל השלישי.

המטרה השנייה עוסקת בתרומה לאיכות חיי הגמלאים ובאה לידי ביטוי ביעדים הבאים:

1. טיפוח תחושת התרומה והמשמעותיות.
2. טיפוח המעורבות החברתית האקטיבית.
3. טיפוח תחושת גאווה יחידה בקבוצת השתייכות.

במטרה להשיג מטרות ויעדים אלה פרושים ברחבי הארץ 2,021 גמלאים מתנדבים, המשולבים ב- 349 בתי ספר ב- 32 ערים ורשויות שונות ברחבי הארץ.

המתנדבים תורמים בוקר אחד בשבוע לפחות, בו הם מעמידים את עצמם לרשות בית הספר, ומסייעים לו בהתאם לצרכיו ובהתאם ליכולותיהם ולהעדפותיהם של המתנדבים עצמם. קבוצת המתנדבים בכל יישוב פועלת כגוף עם מטרות משותפות. הקבוצה נפגשת מחוץ לכותלי בית הספר, בדרך כלל אחת לחודש, ומקבלת הדרכות מקצועיות לצד פעילויות חברתיות. חלק מהמתנדבים אף יוצאים להשתלמויות שנתיות, מקצועיות, במוסדות אקדמיים.

בשנה הלימודים תשע"ד (2013/2014), תרמו הגמלאים המתנדבים 275,000 שעות הוראה וחונכות בבתי הספר בהם מתקיימת הפעילות.

⁴ לשם הנוחיות, חלקים נרחבים מהדו"ח כתובים בלשון זכר אך בכל מקרה, הכוונה היא לשני המינים: מורים ומורות, מתנדבים ומתנדבות ותלמידים ותלמידות.

תהליך ההערכה – רקע ומבוא

עמותת 'ידיד לחינוך', מקפידה על אחריותיות, שקיפות ושיפור מתמיד, באמצעות בדיקה חוזרת ונשנית והערכה של עבודת העמותה. במהלך שנה"ל תשע"ד (2014), ראו לנכון מובילי העמותה לרענן את הרציונאל של העמותה ולנסחו ניסוח עדכני, מחודש ומקובל על השותפים בעמותה, חדשים כישנים. לשם כך, נערכו פגישות בפורומים שונים, וכתוצאה ממפגשים אלה רוענן הנוסח הקיים.

תהליך ההערכה המתואר להלן נועד לסייע ב'תרגום' הרעיונות המופיעים ברציונאל, למושגים התנהגותיים. השימוש במושגים כמו: הגברת תחושת ערך עצמי, הגברת מוטיבציה, פיתוח מסוגלות וכד' נפוץ מאוד במערכת החינוך בכלל, וכמוה גם בעמותה. תהליך ההערכה בשנה זו נועד לסייע בהגדרה מדויקת, ב'רחל ביתך הקטנה', של המושגים הללו, תוך בדיקה כיצד הם באים לידי ביטוי בעבודת המתנדבים ב'שטח'. כמו כן נעשה מאמץ ליצוק במושגים אלה תוכן ממשי, שאינו תיאורטי. הרעיון בפיתוח תהליך זה היה לנסח הגדרות, במושגים התנהגותיים, שתאפשרנה לקבוע מדדי הצלחה, ותשקפנה את האופן שבו הרציונאל של העמותה בא לידי ביטוי בעבודתם של המתנדבים עם התלמידים.

ייחודן של ההגדרות שנוצרו במהלך תהליך ההערכה נובע מהעובדה שאינן נגזרות מתיאוריות המנותקות מה'שדה', אלא נגזרות מהעבודה בשטח. הגדרת מדדי ההצלחה קבלה אף היא את התוקף שלה מן העובדה שכל שלושת האוכלוסיות המעורבות בעשייה, מורים, מתנדבים ותלמידים, הן גם אלה שעסקו בהגדרה, באמצעות מענה לשאלות שנשאלו.

בדיעבד, תוך איסוף מסד הנתונים הסתבר כי בעקבות תהליך ההערכה ישנה אפשרות גם להצביע על האופן בו מתנדבי 'ידיד לחינוך' מקדמים את הלמידה המשמעותית במערכת החינוך. למותר לציין כי נתונים אלה מסייעים גם, במידה מסוימת, לבדיקה באיזו מידה משיגה העמותה את מטרותיה. בעקבות התהליך ניתן לצפות כי ניתן יהיה להקל על תאום ציפיות בין המתנדבים לבין המערכת הבית ספרית, באמצעות רפלקציה על התהליכים המתקיימים בהם ויצירת שפה אחידה. באמצעות מהלך מסוג זה נוצר משוב למתנדבים, שיאפשר שיפור נוסף של עבודתם עם התלמידים.

כך ראוי כי תוכן הדברים המוצגים כאן יהפוך למוכר וליומיומי לכל העוסקים במלאכה, במעגל הקרוב ביותר לתלמידים, הן מתנדבים והן אנשי חינוך.

באופן כזה כארגון, ניתן יהיה לעגן את הרציונל, להבהיר את ה mission statement של הארגון כדי שנדע למה אנו עמלים. יש להניח כי ממצאים אלה יאפשרו גם לפנות לתורמים פוטנציאליים ולהציג להם בפרוטרוט את מדדי ההצלחה של העמותה ואת הישגיה.

הנחת היסוד של מעורבות עמותת 'ידיד לחינוך' במערכת החינוך, כמו גם של תהליך ההערכה הרצ"ב, היא כי קידום תחושת מסוגלות וטיפול דימוי עצמי חיובי ישפיעו גם על הישגים לימודיים של התלמידים. התלמידים בבתי הספר זוכים לתשומת לב מרוכזת של אדם מבוגר, לפחות אחת לשבוע. גם אם המתנדבים אינם עוסקים תמיד בהוראת תחום דעת, הרי שכל פעולה שהם עושים עם תלמיד/ה, או עם קבוצת תלמידים, מיועדת להפוך את הלמידה של התלמידים, בעקבות עשייה זו למשמעותית יותר, אם העזרה הניתנת היא בפן הקוגניטיבי, או בפן הרגשי. לכן אנו מניחים שבעקבות מפגש זה התלמידים יהיו פנויים יותר ללמידה במהלך השבוע.

מתודולוגיה

התהליך נוסח בחודש מרץ 2014 והושק בבתי הספר במהלך חודש מאי 2014. הנתונים נאספו במהלך חודש יוני. ביקשנו לפנות לתלמידים העובדים באופן פרטני עם מתנדב/ת לאורך זמן, רצוי לפחות מתחילת שנה"ל הנוכחית ועד היום.

הבדיקה מתייחסת לשני מועדים: בטווח קצר – **תפוקות**, מיד בתום עבודת המתנדב/ת עם התלמיד/ה, ובטווח ארוך – **תוצאות**, סיכום של התלמיד/ה ושל המורה את שנה"ל הנוכחית בהקשר זה.

למהלך הנוכחי ארבעה מאפיינים ייחודיים:

- הסתמכות רבה על שיתוף פעולה מה'שטח'
- פנייה ל'לקוחות' עצמם, לתלמידים, באמצעות המחנכות
- מעקב צמוד, ולא בדיעבד, אחרי תלמידים בתום עבודתם עם המתנדבים, משבוע לשבוע, במהלך שלושה שבועות
- ראייה מדוקדקת, פרטנית ולא שאיפה להכללות של מצבים בממצאים ניתן לראות את האופן בו כל תלמיד ותלמידה, כל מתנדב ומתנדבת וכל מחנכת של התלמידים, תופשים את עבודת התלמידים עם המתנדבים, אופן התרומה לתלמידים, ומידת התרומה. מובן כי במהלך מסוג זה היינו צריכים לפנות למדגם של תלמידים. הפעם חקרנו לעומק ולא לרוחב. התמקדנו באיכות ופחות בכמות.

האוכלוסיה

המחקר נערך בשיתוף עם עשרה רכזי פעילות של העמותה. האזורים שמהם הגיע המידע מגוונים. מהדרום: אשקלון, חולון, נס ציונה, יבנה. מהמרכז: כפר סבא, פתח תקווה, לוד, ומהצפון: יקנעם-מגידו, נצרת עילית, טבעון. בכל עיר היתה פנייה לשני בתי ספר, ובכל בית ספר לשתי מורות ולשני מתנדבים העובדים עם שני תלמידים כל אחד. סך הכל בכל עיר נאסף מידע מעבודה עם שמונה תלמידים.

עבור כל תלמיד/ה מולאו שלושה דפי מעקב, בשלושה שבועות עוקבים, על ידי המחנכת. דפים אלה מולאו באמצעות שיחה של המחנכת עם התלמיד/ה מיד עם תום הפגישה עם המתנדב/ת ותעדו את התרשמותו של התלמיד מהמפגש. במקביל מולאו שלושה דפי מעקב על ידי המתנדב/ת. המתנדבים נתבקשו לרשום מהו הדבר החשוב ביותר, שקרה באותו יום, במפגש עם התלמיד/ה ולציין את התחום המרכזי שאליו התייחסו במפגש, מבין שלושת התחומים: רגשי, חברתי ולימודי. נוצר פוטנציאל של 480 דפי מעקב ממולאים לגבי 80 תלמידים, מ 10 ערים שונות.

כמו כן נתבקשה המחנכת למלא שני דפים המסכמים את מצבו של התלמיד/ה בימים אלה (סוף מאי 2014). דף אחד מילאה המחנכת על ידי שיחה עם התלמיד עצמו לגבי תחושותיו בהקשר זה, ובדף שני מילאה המחנכת את התרשמותה שלה לגבי מצבו של התלמיד בימים אלה, באופן יחסי לתחילת תהליך העבודה עם

המתנדב. המורה גם נתבקשה להשיב מה היתה המטרה בתחילת המפגשים של התלמיד עם המתנדב⁵, או במילים אחרות, מדוע החליטה לשלוח דווקא את התלמיד הזה לעבודה עם מתנדבים, ובאיזו מידה התגשמו ציפיותיה מעבודה זו.

עוד נציין כי חלק גדול מהמידע שנאסף הינו מידע מילולי, איכותני. מידע מסוג זה מקשה על הכללות, אך מאפשר דיוק מירבי של המדווח עצמו לגבי תפישותיו את הסיטואציה. התקבל מידע עשיר בפרטים.

סך הכל התקבלו:

27 דפי מעקב ממולאים על ידי מחנכות לגבי 9 תלמידים.

18 דפי מעקב ממולאים על ידי מתנדבים לגבי 6 תלמידים.

294 דפי מעקב ממולאים הן על ידי המחנכת והן על ידי המתנדב/ת ל 49 תלמידים נוספים.

סך הכל התקיים מעקב חלקי או מלא אחר 64 תלמידים, מתוך 80, מספר זה מהווה 80% מהערים בהן נענו הרכיזים והרכוזות בחיוב, להיות חלק מהתהליך.

האחוז קצת נמוך יותר (כ 70%) אם לוקחים בחשבון ש 45 דפי מעקב מולאו באופן חלקי, או על ידי מתנדבים או על ידי מחנכות. עם זאת, באופן יחסי, אחוז ההיענות הינו גבוה.

חשוב לציין כי כל הדפים הינם אנונימיים, אין זיהוי לא של בית הספר, לא של המתנדבות ולא של התלמידה.

מגבלות מחקר הערכה

במהלך הנוכחי לא התייחסנו כלל לקשיים המתעוררים תוך כדי עבודתם של המתנדבים בבתי הספר. ביקשנו להגדיר מדדים של הצלחה ולכן לא ראינו לנכון להתייחס לקשיים. במתודולוגיה של 'למידה מהצלחות' קיימים נימוקים משכנעים לדרך עבודה זו (ראה למשל: רוזנפלד, י. סייקס, י. ווייס, צ. 2006)

כמו בכל מחקר הנוגע לבני אדם, גם כאן, לא ניתן לבדוד את ההשפעות על התלמידה. לכן בכל פעם שנטען בהמשך כי בעקבות העבודה עם המתנדבות קרה משהו אצל התלמידה, הדבר משקף אך ורק את תפישותיהם של הנשאלים במחקר הערכה זה. המדד איננו מוחלט. עם זאת ניתן להניח כי אם תלמידה או מחנכת מעידים על השפעה של עבודת המתנדבים על התלמידים בהקשר למוטיבציה, דימוי עצמי וכד', יש למתנדבים חלק בשיפור בתחומים אלה.

⁵ בכל מקום בו יש שימוש בלשון זכר או בלשון נקבה בנפרד, הכוונה היא לשני המינים – תלמיד או תלמידה, מתנדב או מתנדבת. במקרה של המחנכת השימוש הוא בלשון נקבה, היות שכמעט בכל המקרים המחנכות הן נשים.

ממצאים

כאמור, הממצאים מסתמכים על דברי מורות, מתנדבים ותלמידים.

הם מוצגים על פי הסדר הבא: בתחילה מוצגת **סיבת ההפנייה** של התלמידים אל המתנדבים, מדוע דווקא תלמידים אלה הופנו לעבודה עם המתנדבים. לאחר מכן מוצגות **התפוקות**: הסיכום שהתקבל מדבריהם של התלמידים, כפי שתועדו על ידי המחנכות, בסיומם של שלושה מפגשים עוקבים עם המתנדבים, ובמקביל סיכומם של המתנדבים את אותם המפגשים. מהו הדבר החשוב שיותר שקרה באותו המפגש. לסיכום, מובאות **התוצאות**, כפי שתועדו מיפי התלמידים על ידי המחנכות וחוות דעתן של המחנכות עצמן. באיזו מידה מולאו ציפיותיה של המחנכת מעבודת המתנדבים עם התלמידים, ומהם התחומים המרכזיים שבהם חל שינוי בתלמיד, הן על פי עדותם של התלמידים והן על פי עדותן של המחנכות.

סיבת ההפנייה

המחנכות התבקשו לענות מה היתה סיבת ההפנייה של התלמידים המסויימים הללו לעבודה עם מתנדבי 'ידיד לחינוך'. למרות שלאורך כל השאלון ניסינו, על מנת לחדד את הדברים, להפריד בין הפן הרגשי לזה החברתי ולזה הלימודי, מובן כי הפרדה כזו היא מלאכותית. כך, כשהמורות ענו באופן חופשי, מילולי על השאלה הזו, כמעט ולא ניתן היה להפריד בין המימדים השונים.

למשל:

תלמידה רגישה מאוד עם יכולות לימודיות, שלא באו לידי ביטוי בכיתה.

קושי לימודי, פער בין אותו תלמיד לבין שאר ילדי הכיתה, דבר שמשפיע גם על הבטחון העצמי של הילד.

הילדה שנבחרה היא ילדה עם פוטנציאל רב, אולם בגלל בעיות של הערכה עצמית נמוכה ובטחון ירוד לא היו הישגים טובים. הילדה פשוט לא האמינה ביכולותיה.

תלמיד עם יכולות אבל עם הישגים נמוכים ובעל בטחון עצמי לא גבוה. המטרה לחזקו מבחינה לימודית, ובעקבות זאת גם את הבטחון העצמי שלו.

באופן כללי, הופנו אל המתנדבים תלמידים בעלי קשיים לימודיים, כמו: קושי בהבנה, פיגור בחומר הלימודים של הכיתה, איטיות, הזדקקות להדגמות נוספות, לתיווך ולהפשטה וכד' ומאידך, במקרים בודדים, רצון להעשיר את התלמידים (לדוגמא: 'תלמיד יצירתי מאוד, וחשבתי לנכון להעצים אותו דרך תחום הצילום'). קשיים התנהגותיים, כמו: קשיי ריכוז, (ציטוט לדוגמא: המטרה למקד אותה בנעשה בכיתה ולקדם אותה מבחינה לימודית. היא בעלת יכולות טובות'), הזדקקות לתיווך וליחס אישי (ציטוט לדוגמא: 'זקוקה לאישורים ולתשומת לב'), וקשיים רגשיים, כמו: בעיות במשפחה, מופנמות, חוסר בטחון עצמי, צורך ביחס אישי, שאינו מתאפשר בפורום של הכיתה המלאה והתפרצויות וכעסים.

תפוקות

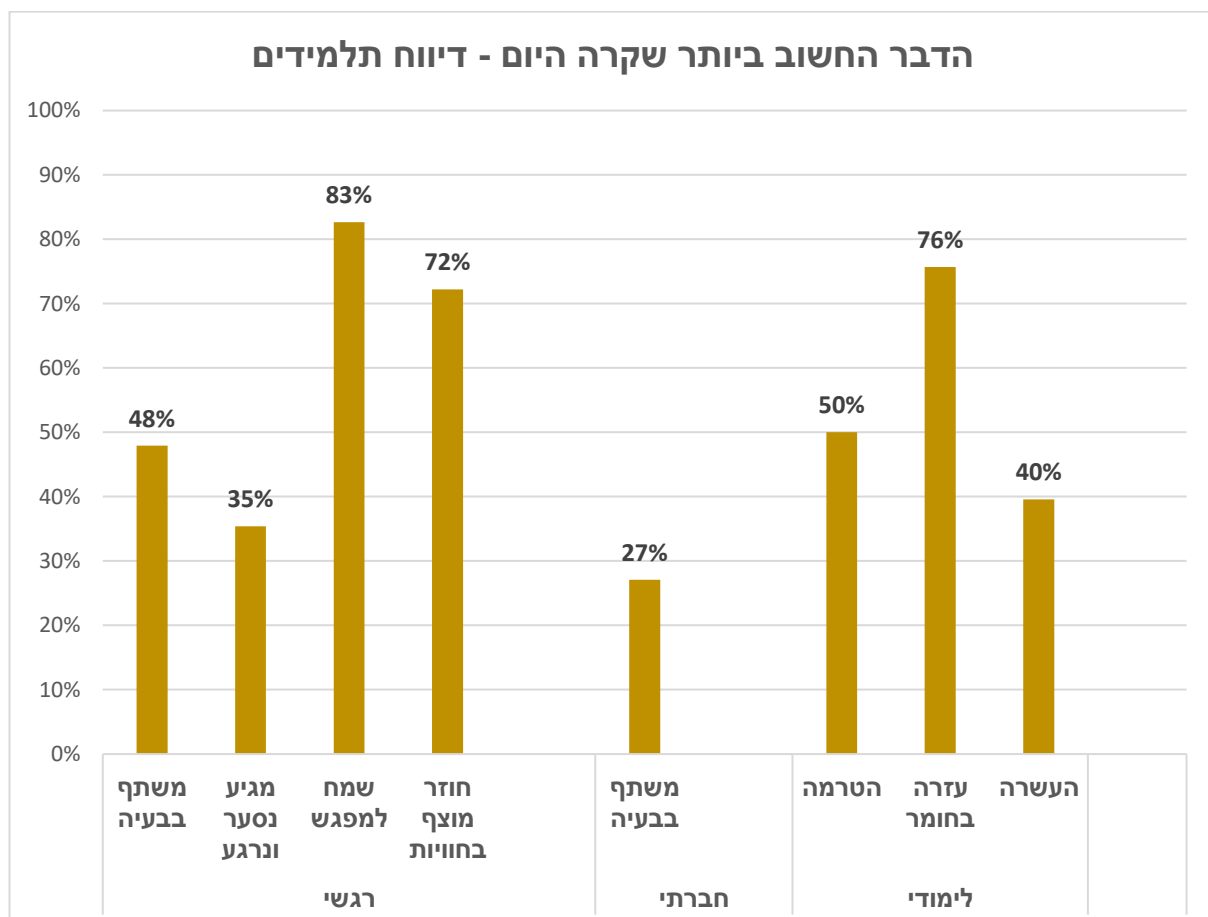
ההתמקדות בתהליך הערכה זה היתה על התפוקות ועל התוצאות של עבודת המתנדבים עם התלמידים. כאמור, המטרה היתה ליצור שפה משותפת, שניתן יהיה באמצעותה להגדיר את פעילויותיהם של המתנדבים עם התלמידים.

כנזכר מעלה, במהלך שלושה שבועות, בתום כל מפגש של התלמידה עם המתנדבות, התבקשו המונחות לראיין את התלמידים ולשאול, מהו הדבר החשוב ביותר שקרה להם היום במפגש עם המתנדבות. במקביל, המתנדבים ענו בדיוק על אותה השאלה (מהו הדבר החשוב ביותר בעיניך, שקרה במפגש היום לתלמידה?).

תשובות התלמידים ותשובות המתנדבים נאספו בשאלון שכלל חלק איכותני וחלק כמותי. בהמשך מוצגות התשובות של כולם בשני האופנים.

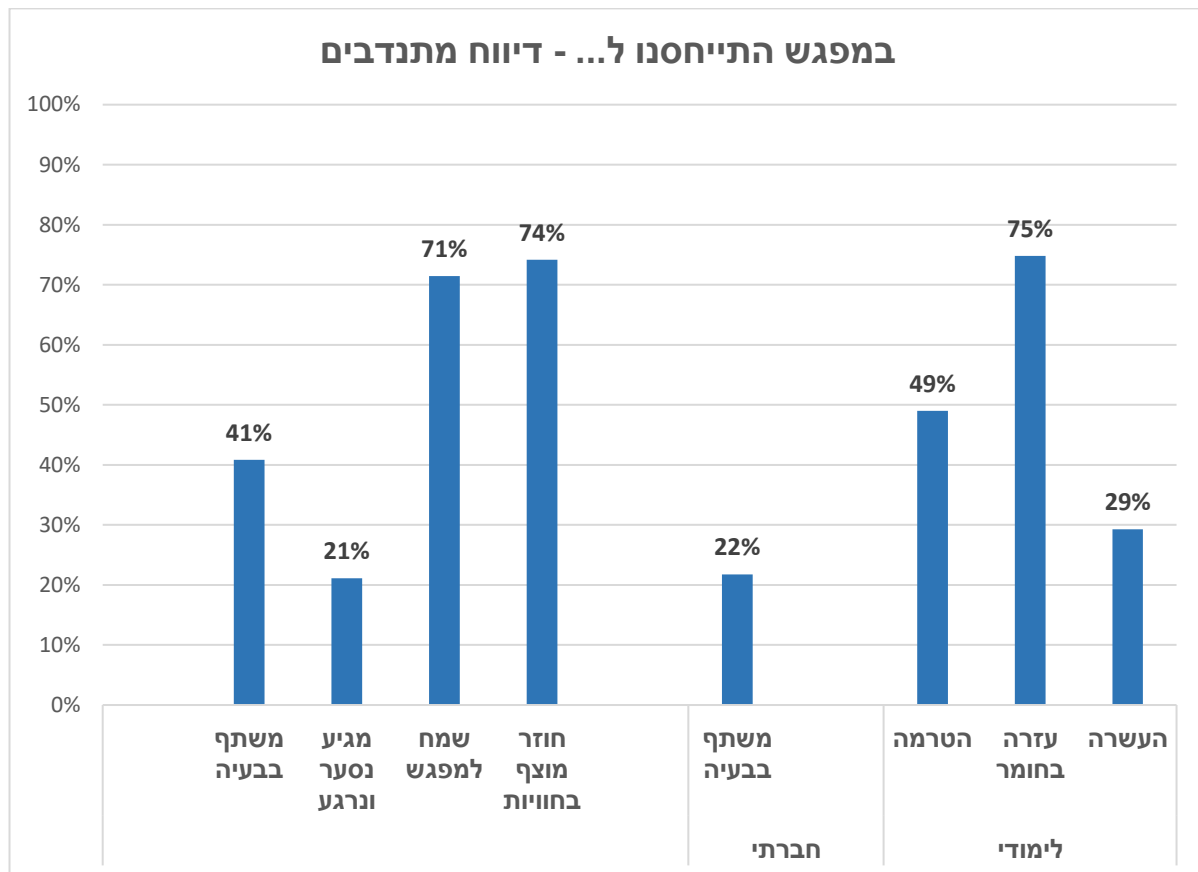
תחילה נתייחס למידע שנאסף באופן כמותי, בו ההגדרות היו נתונות מראש. למשל, בתחום הרגשי יכלו המתנדבים והתלמידים (או ליתר דיוק המונחות בשם התלמידים) למלא את המדדים הבאים: התלמיד שיתף את המתנדב בבעיה כלשהי שהתעוררה אצלו, התלמיד הגיע נסער והצליח להרגע בזכות המפגש, התלמיד שמח ללכת למפגש, התלמיד חזר מוצף בחוויות. בתחום החברתי הוצע רק מדד אחד: התלמיד שיתף את המתנדב בבעיה חברתית שהתעוררה אצלו. ההגדרות בתחום הלימודי היו: המתנדב עזר בהטרמה לקראת שיעור, המתנדב עזר בחומר לימודי שלא היה ברור לתלמיד, המתנדב עסק בהעשרה. בכל אחד מהתחומים הושארה שורה ריקה כדי לאפשר למשיבים לכתוב רעיונות נוספים.

לוח מס' 1 - תפוקות - דיווחי תלמידים (N=64)⁶

⁶ הדיווח מסתמך על שאלונים שמולאו על ידי 64 מונחות, מיפי 64 תלמידים בשלושה שבועות עוקבים, בתום המפגש שלהם עם המתנדבים. סה"כ 192 שאלונים.

תפוקות –דיווח מתנדבים (N=67)⁷

מעיון בשני הלוחות המוצגים מעלה ניתן לראות כי הדיווחים של התלמידים ושל המתנדבים כמעט זהים. מרבית המתנדבים עזרו לתלמידים בחומר הלימודי, התלמידים שמחים למפגש (83% על פי דיווח תלמידים ו 71% על פי דיווח מתנדבים), וחוזרים מוצפים בחוויות (74% תלמידים, 72% מתנדבים). ישנו הבדל קטן בין הדיווח של התלמידים על המידה בה הם שיתפו את המתנדב בבעיה 48% מהתלמידים אמרו כי עשו זאת, לעומת 41% מהמתנדבים). גם בשני לוחות אלה, כמו במחקרים קודמים של העמותה, ניתן לראות כי התלמידים רואים בעין חיובית יותר את פעילות המתנדבים ותרומתה להם, באופן יחסי למתנדבים עצמם (גם בסעיף של שיתוף בבעיה חברתית 27% מהתלמידים כתבו כי זה הדבר החשוב שקרה במפגש, לעומת 22% מהמתנדבים).

בחומר המוצג להלן אפרט את הממצאים שהתקבלו מקריאת הדברים שנכתבו על ידי המתנדבים ועל ידי המחנכות בשם התלמידים. הממצאים מקובצים על פי התחומים שנתחמו על ידי תהליך ההערכה עצמו: תחום רגשי, תחום לימודי ותחום חברתי. סדר ההצגה נקבע על פי סדר החשיבות שהמתנדבים והתלמידים מייחסים, כנראה, למפגשים שלהם (התחום בו התלמידים והמתנדבים מעידים במידה הרבה ביותר על השפעה, מוצג ראשון. בתחום זה נתקבלו התגובות הרבות ביותר).

⁷ הדיווח מסתמך על שאלונים שמולאו על ידי 67 מתנדבים בתום מפגשים עם תלמידים בשלושה שבועות עוקבים, סה"כ 201 שאלונים.

תחום רגשי – מתנדבים ותלמידים

מקריאת דברי המתנדבים ניתן להסיק כי התחום הרגשי הוא התחום העיקרי בו הם חשים כי הם תורמים לתלמידים. יש להדגיש כי התחום הרגשי שזור בתחום הלימודי ובתחום החברתי ומשפיע עליהם.

לדוגמא :

התלמידה מצפה למפגשים ומאוד נהנית. בטחונה העצמי גבר היא מדברת בבטחון, ללא היסוס.

התלמידה קרנה מאושר כשהצליחה לעשות את המשימות בלשון בחוברת כמעט לבד.

היא שמחה מאוד שהייתה מסוגלת ליצור משחק וגם לשחק בו בהפסקות עם חברים לכיתה.

א. שמח שהקשבתי לסיפור על הארוע שקרה בהפסקה, היה לו חשוב לספר לי כמה הוא אוהב את חברו.

היה לו חשוב לספר לי שיש שיפור ביחס החברים אליו, יש תוצאות גם להשתדלות שלו להשתפר. הוא רואה שחלו בו שינויים לטובה.

התלמיד הגיע נסער ונרגע מאוד במהלך המפגש בעקבות הפעילות האישית וחזר עם חוויה טובה לכיתה.

מציטוטים אלה ואחרים אנו למדים כי המתנדבים חשים באופן הישיר בו התלמידים מתארים את הנאתם מן המפגשים עמם, ואת המשמעות שמפגשים אלה נושאים בחובם עבור התלמידים. המתנדבים אף חשים כי הם תורמים לשמחה ולהתלהבות של התלמידים מהמפגשים עימם.

לדוגמא :

התלמיד מקבל אהבה ומחזיר אהבה ורצון לשתף איתי פעולה

היום הייתי עם תלמידה שמדברת צרפתית עולה חדשה, במקרה גם אני דוברת צרפתית וזה עושה הרגשה טובה.

נהנה מההסבר שלי בנושאים בהם היה קשה לו בחשבון.

הדבר החשוב ביותר שהתלמיד קיבל את מלוא תשומת הלב במשך 45 דקות בעבודה פרטנית ויחידנית.

התלמידה עבדה יפה וסיימה את המטלות. חייכה הרבה ונהנתה מהצלחותיה.

התלמיד שמח לעבוד ואמר היה לי כיף היום' מרגיש שהתקדם בחשבון ויודע יפה.

טוב היה לה לעבוד איתי, קיבלה הרבה חיזוקים וזה גרם לה לחייך.

מתנדבים אחרים ציינו את הקשר שהם הצליחו ליצור עם התלמידים *כידבר החשוב ביותר שקרה במפגש*, והדגישו כי קשר זה מאפשר לתלמידים לתת בהם אמון, ולחוות חוויות של הצלחה, המקדמות את התלמידים הן בעבודתם עם המתנדבים והן בסיטואציות נוספות בכתה עצמה.

לדוגמא :

קשר של בטחון והמון אהבה.

יצירת אימון והתחזקות הקשר איתי.

שוחחתי איתה על המעבר, סיפרתי לה שגם אני עברתי כמה פעמים ושאלו אותי ספק שהיא תתאקלם ותמצא חברים וחברות חדשים ושיבחתני את הישוב אליו היא עוברת, והשארתי אותה מחייכת – רווח לי.

הילדה נפתחת בשיחה מעיזה להביע את דעתה. הבטחון העצמי שלה והאמונה בעצמה הולכים ומתעצמים – היא פחות חוששת היום אמרה לי שהיא אוהבת אותי, בעקבות הטקסט 'אני אוהב' של יהונתן גפן.

כשהמורות שאלו את התלמידים מיד בתום הפגישה עם המתנדבות 'מהו הדבר החשוב ביותר שקרה לך במפגש היום עם המתנדבות?' גם הן קיבלו תשובות בשלושת התחומים הנסקרים כאן. בתחום הרגשי ציינו התלמידים את הרוגע, בעקבות הפגישה עם המתנדבות:

'המתנדבת הסבירה לי ואז הבנתי ונרגעתי',

'כעסתי ולא ידעתי מה לעשות וזה עזר לי. הרגשתי שאם המתנדבת לא היתה בשיעור אז לא הייתי מבין'.

אחרי שדיברנו ונרגעתי התחלנו בשיעור...

סיפרתי לה על משהו שקרה לי בהפסקה. בכיתי ואחר כך הצלחתי להירגע.

כאב לי וכעסתי אבל היא הרגיעה אותי....(והמורה מוסיפה: תמיד חוזרת עם חיוך וסיפוק)

הם גם ספרו על הנאתם מהמפגשים. לדוגמא:

נהנתי לבוא ולקבל עזרה אישית.

קשה לי לשבת וללמוד. איזה כיף שהגעתי.

קשה לי בכיתה כי הרעש מפריע לי וככה יותר טוב לי. אני הולך ברצון, כיף לי.

היה לי טוב ושמח בעבודה.

אני מאוד אוהבת את השיעורים האלה כי אנחנו קצת מדברים וגם לומדים.....

אנחנו תמיד מדברים בהתחלה ובסוף המפגש על דברים אישיים. כיף לי איתה.

מדברים אלה ניכר כי השהות עם המתנדבים משפיעה על התחום הרגשי של התלמידים ומאפשרת להם להתפנות ללמידה. הקשר שנוצר בין המתנדבים לבין התלמידים (בין המתנדבות לתלמידה היחידה) הוא ייחודי, ומאפשר למידה.

היה לי מאוד קשה להיות מרוכז בכיתה, כי היה רעש, ואצל X אני מתרכז.

אני מחכה לו ואוהב לשחק איתו. שיחקנו שחמט וניצחתי אותו. היה ממש כיף.

תחום לימודי – מתנדבים ותלמידים

גם בתחום זה נאספו תגובות רבות הן מהמתנדבים והן מהתלמידים. המתנדבים ציינו כדבר החשוב שקרה היום במפגש, דברים מהתחום הלימודי, שכאמור, לא פעם, שזורים בתחום הרגשי. לדוגמא:

היות ולילדה קשיים בהבנת המשימות, קראנו יחד את המשימות, יותר מפעם אחת, חזרנו כל פעם להוראות עד שהיא הבינה ועבדה על פיהן.

שמח לפגוש אותי ולהתכונן ביחד למבחן בחשבון.

הסרת הפחד מחשבון והנדסה, להבנה של חומר במקום זכירה בעבר.

ניסיתי להעזר באמצעי המחשה להסביר לילדה מהי מקבילית ומהו מעויין, והרגשתי שהיא קלטה והבינה.

עבד מאוד יפה, אם כי בהתחלה באיטיות ו'זרזתי' אותו ולא ויתרתי. נראה לי שהכי חשוב היה שהקשבתי לו ולסיפורים שלו על מה שקרה לו אתמול והבעתי אמפטיה.

לא פעם צוינו חוויות של הצלחה, המתאפשרות במפגש עם המתנדבות, כמקדמות את התלמידים מבחינה לימודית, למשל:

(הדבר החשוב שקרה היום..) הרגשתי התלמיד שהוא מבין את החומר שנלמד בכיתה וסיים את המשימה שנתנה בכיתה בהצלחה רבה.

הוא התקדם בקריאה.

הוא היה מוכן לתקן את כל שגיאות הכתיב וחזר על כל משפט שבקשתי.

היא הצליחה לפתור חידות מילוליות בחשבון ומאוד שמחה.

הילדה לא הבינה את נושא הכפל המאונך, ולאחר הסברים עשתה כמה תרגילים לבד ונכון וכמובן שציינתי הצלחתה.

לעיתים, ישנה הזדמנות למתנדבות להעלות את המוטיבציה של התלמידים ללמידה, למשל במקרה הבא:

תרגול בקריאה ותרגול בהבנת הנקרא. יש לציין שהתלמידה בחרה בעצמה את הסיפורים.

מתן האפשרות לתלמידה לבחור בעצמה את הסיפורים, העלתה את המוטיבציה שלה ללמידה.

לא פחות חשוב הדיווח של המתנדבים על שינוי שחל בתלמידים בכיתה, בעקבות הפעילות עימם. לדוגמא:

הלימודים בכיתה הפרטנית משלימים את הידע הנלמד בשיעורים בכיתה, כך הוא מרגיש בטחון בחומר והיכולת שלו להשתתף בכיתה השתפרה.

ציוניו השתפרו. ציוניו השתפרו בצורה משמעותית.

התלמידה עשתה מבחן והראתה רצון וידע להצלחה בחומר הנלמד.

ילדה מופנמת מאוד. בתחילת השנה לא תמיד שיתפה פעולה והיה קשה להתקדם בלימודים, כי חששה לתת תשובה לא נכונה. במשך השנה היא נפתחה והבטחון העצמי שלה עלה. במקביל היא גם התקדמה בלימודים, ולפי דיווחי מורתה, ציוניה השתפרו!

בדיווחי התלמידים למחנכות בהקשר לתחום הלימודי, דיווחו התלמידים כי הם חשים מוכנים טוב יותר כי 'המתנדבת מסבירה לו בסבלנות ועוזרת לו', תלמיד, בתום פגישה עם מתנדבת אמר: 'קל לי יותר להבין', אחר אמר 'נהניתי כשהיא הסבירה לי את החומר', ותלמידה אחרת אמרה: 'הרגשתי שאני מבינה את החומר'. או 'אני למדתי עם י. עכשיו אני יודע את החומר'. תוך דיווחים על מה שעשו, ניתן לקרוא גם את הערכת התלמידים להשקעה של המתנדבים במפגש עימם: 'יש לי עוד כמה ימים מבחן, והיא ישבה איתי יותר שעות, רק כדי שאבין יותר טוב את החומר למבחן', 'היא לימדה אותי הרבה, חומר שבקושי ידעתי, אני מכניס ל'ראש', 'חומר של שש שנים היא מנסה שאני אבין אותו עכשיו'.

התלמידים לעיתים מציינים את העובדה שעם המתנדבות הם יכולים לעבוד באופן אישי, וזה מתאים להם :
'העבודה הפרטנית עוזרת לי', 'העבודה האישית עוזרת לי'.

ישנם תלמידים שסיפרו כי למדו עם המתנדבים חומר שטרם נלמד בכיתה : 'קראנו טקסט שעוד לא נלמד בכיתה'.

לעיתים הם עושים מאמץ כדי לרצות את המתנדב 'אני משתדל היום להיות טוב ולקבל מכתב מתוק'.

המורות מדווחות על תחושות של הצלחה של התלמידים בעקבות העבודה עם המתנדבים :

המתנדבת מסייעת המון לתלמיד, תורמת לתחושת הבטחון שלו ומעודדת אותו.

המתנדבת נותנת לתלמיד תחושה של הצלחה. בעקבות הפגישה איתה הוא אמר : 'אני חרוץ בחשבון', אני עומד לסיים את המשימות'.

תלמידה אמרה : אני חושבת שהתקדמתי בקריאה.

ואחרת אמרה : כל פעם שאני יוצאת ממפגש אני לומדת משהו חדש.

לעיתים מדווחים התלמידים על הנאה :

'נהניתי מסיפור עקידת יצחק. מ. עזרה לי למצוא תשובות לשאלות סיימנו וכתבנו תשובות'.

ושוב, קצרה היריעה מלהביא את כל התגובות של התלמידים, אך מתוכן עולה התרומה הבלתי ניתנת לשיעור של המתנדבים ללמידה של התלמידים, על כל המורכבות שלה.

תחום חברתי, בין אישי – מתנדבים ותלמידים

התחום החברתי זוכה אף הוא להתייחסות מהשותפים לעשייה, אך במידה פחותה. גם בהקשר זה, כמו בהקשרים הקודמים של החלוקה לתחומים, אין קו ברור התחום את התחום החברתי, הבין-אישי. גם התחום הזה מעורב בתחום הרגשי. לדיווח ההיגדים בתחום זה נבחרו ההיגדים בהם ציינו התלמידים ו\או המתנדבים במפורש את ההשפעה של הפעילות או המפגש בין המתנדבות לבין התלמידה על משהו בתחום הבין-אישי. כמעט תמיד מדובר בסיוע בפן הרגשי הקשור לתחום הבין-אישי. התלמידים משתפים לעיתים את המתנדבים באירועים חברתיים או בין-אישיים שארעו להם. הם מתייעצים עימם וסומכים על שיקול הדעת והנסיון של המתנדבים. המתנדבים ציינו מספר משתנים בתחום זה :

פיתוח קשרים חברתיים על סמך למידה עם המתנדב :

...שמחה מאוד שהייתה מסוגלת ליצור משחק וגם לשחק בו בהפסקות עם חברים לכיתה.

שיתוף בבעיות חברתיות המתעוררות בשעת ההפסקות :

שוחחה איתי בעירנות, שיתפה אותי בבעייה החברתית – רוצה שהדברים ישתנו. מחכה להפסקות הבאות לראות שינוי ושיפור.

התלמיד שמח שהקשבתי לסיפור על הארוע שקרה בהפסקה.

שיתוף בבעיות המתעוררות בבית :

התלמיד היום שיתף אותי בחוויה לא נעימה שהתרחשה בביתו.

נפתח וסיפר שהוריו אינם ביחד והוא הולך עם אביו לבקר את אחיו הקטן בן 4 חודשים.

התחומים אותם ציינו התלמידים נוגעים לתחומים דומים לאלה שהעלו המתנדבים: שיתוף בעובדה שילדים לא רצו לשתף אותם במשחק והמתנדבת השלימה בינהם, קושי ביצירת קשר עם בנים בכיתה, אחד התלמידים אמר למורה: 'דיברתי איתו על המריבה שהיתה לי עם החבר הוא נתן לי דרך לפתור אותה'.
ומורה כתבה:

ד'. הרבה פעמים ידע בחוכמתו הרבה לנווט בין הילדים כשהתעוררה בעייה.

לסיכום, בתוספות שהוסיפו המתנדבים לשלושת התחומים ניתן היה למצוא התייחסות להנאה של התלמידים מהמפגשים, אך גם לעיתים, קשיים, כמו מבט בוהה, קושי לדובב את התלמידים, חוסר ריכוז של התלמידים. הם ציינו שיתוף של התלמידים בחוויות, כמו: חברות מהכיתה שנעצרו על ידי המשטרה בגין אלימות, בחירת בית ספר תיכון, חוויות ממקום מגורים קודם, בעייה ביחסים עם ההורים, ותוספות רבות בהקשר הלימודי, נושאים שקידמו בהם את התלמידים.

מורות הוסיפו מיפי התלמידים כי התלמידים רגועים יותר בעקבות המפגשים עם המתנדבים, חשים בטחון רב יותר גם בכיתה, לעיתים לומדים כיצד ללמוד, מחייכים יותר, שמחים ובעלי מוטיבציה, או כפי שאמרו שני תלמידים: 'זה נותן לי יותר בטחון עצמי ואני מרגיש שמישהו תומך בי, דוחף אותי'. 'אני מתרגשת פחות ובוכה פחות כשאני שוכחת משהו בבית'.

בחלק הבא של הדו"ח יוצגו התוצאות של עבודת המתנדבים עם התלמידים, כפי שעלו מתוך השאלונים. התוצאות, בניגוד לתפוקות, אלה הסיכומים, הנכונים לשנת הלימודים הנוכחית, כפי שהמורות, המתנדבים והתלמידים תופשים אותן.

תוצאות

מידת מילוי ציפיותיה של המחנכת מן הפעילות

בסיום התהליך התבקשו המחנכות לכתוב באיזו מידה מולאו ציפיותיהן לגבי ההשפעה של המפגשים עם המתנדבות על התלמידה.

קריאת דברי המחנכות מעידה כי ציפיותיהן התמלאו במלואן ואף מעבר לכך. המחנכות העידו על השפעה של המפגשים במנעד רחב של תחומים. ראשית, למרות שלא נשאלו לכך, הן ציינו תכונות של המתנדבים והמתנדבות, תכונות המשפיעות על המפגש עצמו ועל תוצאותיו: רוגע, חום, אהבה, אכפתיות, סבלנות, קשב, נועם ונתינה אמיתית. בעקבות כך לא היה מפתיע לקרוא את התגובות הבאות:

התלמידים מחכים לה בקוצר-רוח, מבקשים שתבוא כל יום

התלמיד חוזר מרוצה, מחויך...

התלמיד יצא בהתלהבות וחזר שמח.

הילדים אוהבים אותה מאוד ושמחים שהיא באה.

מסירותם של המתנדבים לעבודתם יכולה להיות מודגמת על ידי הציטוט הבא:

לשאלה באיזו מידה התמלאו ציפיותיה של המחנכת, היא השיבה: מעבר למצופה, המתנדבת הצילה אותי, בהגעה באופן אישי לתלמידים, ביחס האישי וברצון שלה להביא את הילד להבנה ולא לעבודה טכנית ללא חשיבה.

למותר לציין כי בציטוט זה המורה מעידה גם על המידה בה המתנדבת עזרה לה עצמה, למורה. והיא לא היחידה. מורה נוספת כתבה:

המפגשים עם המתנדבת סייעו לי מאוד בכיתה, ידעתי שיש על מי לסמוך ונהניתי כשהגיעה.

היה לי עונג לעבוד עם המתנדבת במהלך השנה. אישה נעימה, עדינה, אכפתית וקשובה. היה לה חשוב מאוד להגיע באופן סדיר ולעבוד עם התלמידה ולקדם אותה. אשת שיחה מעניינת, חכמה שאף אני נתרמתי ממנה רבות. יישר כוח!

גם בהקשר זה, נראה שלא ניתן לנתק בין התועלת שעבודת המתנדבים מביאה לתלמידים, שהיא כמובן במוקד העשייה שלהם, לבין התועלת בעבודתם ובתרומתה לעבודת הכיתה ובכללם גם למורה.

התחומים בהם ציינו המחנכות כי מולאו ציפיותיהן מעבודת המתנדבים היו מגוונים וכללו חיזוק דימוי עצמי ובטחון עצמי באמצעות מתן הזדמנויות לחוויות של הצלחה, הנאה, חיזוק מעורבותם של תלמידים בכיתה, רכישת ידע ובטחון בידע שלהם, מתן אפשרות לילדים להפתח ולהרגיש טוב יותר עם עצמם. כל אלה בזכות אישיותם של המתנדבים ואווירת האמון שיצרו עם התלמידים שעזרם עבדו.

ציטוטים לדוגמא:

כשהתלמיד חזר מהמפגש הוא אמר: 'היה לי קשה אבל הצלחתי'.

מתנדבת נהדרת. ציפיותי התמלאו ועוד יותר, היא עובדת עם כל הלב והנשמה, עם המון סבלנות ורוגע ותורמת מאוד להתקדמות התלמיד ולמוטיבציה שלו.

לתלמיד יש קשיים לימודיים. הישגיו היו נמוכים. כיום הוא עובד באופן עצמאי ובעל בטחון. משתתף במהלך השיעורים ומגלה מעורבות.

ציפיותי התמלאו בצורה מלאה. המתנדבת עבדה מאוד יפה ובצורה יחידנית עם התלמידה שהיתה בעייתית מבחינת ההתנהגות וחוסר הריכוז בשיעורים, וכך התנהגותה התמתנה.

נוצר קשר מיוחד בין המתנדב לתלמיד, קשר שהוא מעבר לתחום הלימודי, קשר של חברות ואמון.

ציפיותי התמלאו ואף מעבר לכך! הילדה עברה שינוי רציני ובטחונה העצמי גדל מאוד. היא יוצאת מחוזקת יותר ויותר מכל מפגש, וממש עלתה על דרך המלך.

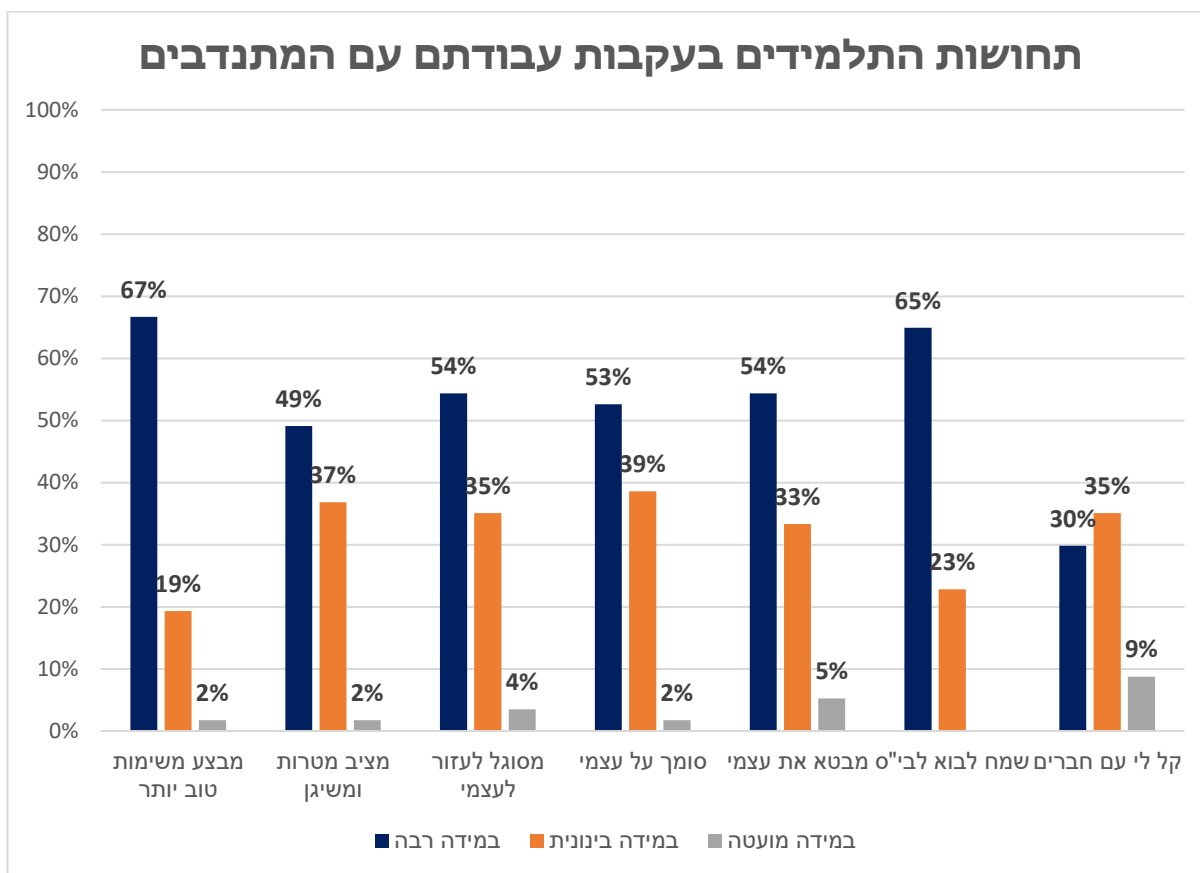
בעבודה עם הילדה חל שיפור ושינוי עצום בגישה שלה לבית הספר וללמידה. היא מחסירה פחות, מעיזה להצביע בשיעור ולהשתתף מעט. היא משמיעה את קולה.

ציפיותי התמלאו במידה רבה. התלמיד התקדם לימודית בתחום השפה. סיגל לעצמו כללי התנהגות של לימוד עצמי. בתחום הרגשי התלמיד היום בעל בטחון עצמי, דימוי עצמי גבוה. מדווח על הנאה מרובה וקשר טוב עם המתנדב.

קצרה היריעה מלהמשיך ולצטט את העושר שהתקבל, בהקשר זה מהמחנכות.

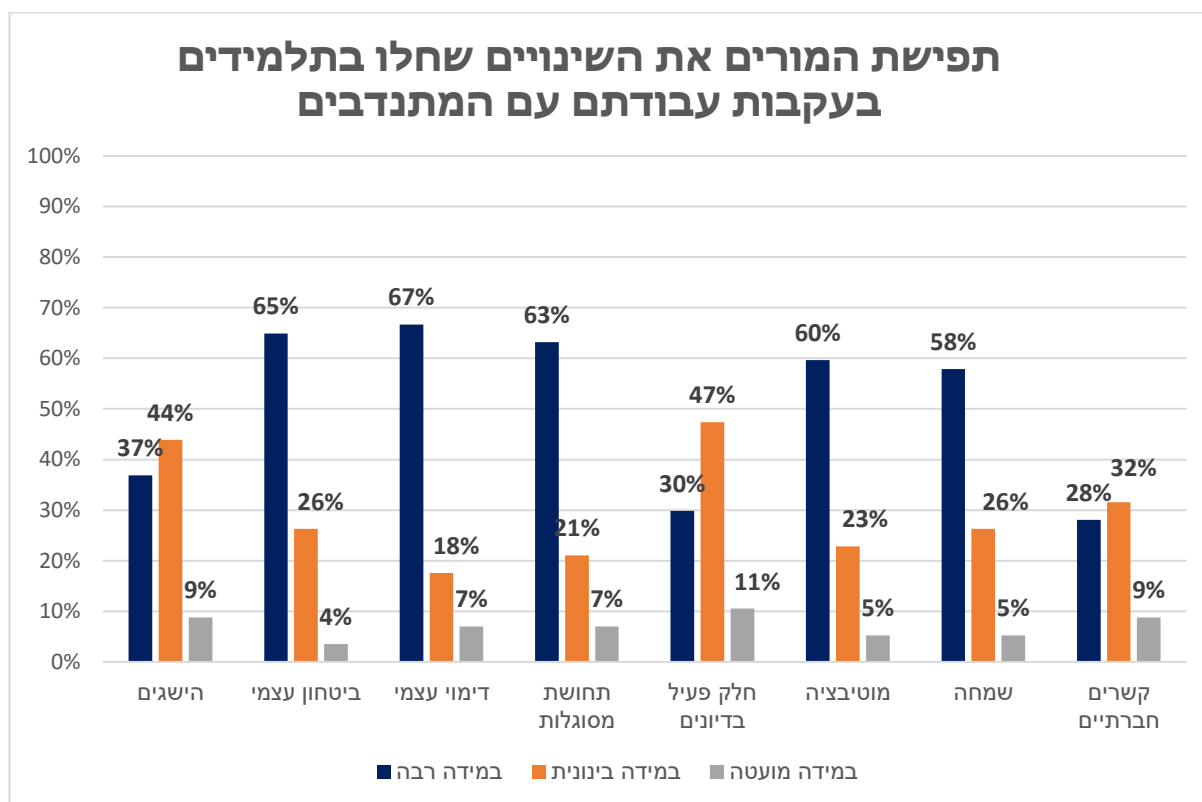
בשאלון נוסף התבקשו המחקרים להפגש עם התלמידים מיד לאחר המפגש הרביעי שלהם באותו החודש, עם המתנדבים, ולמלא יחד איתם את השאלון הכמותי. ממצאים אלה מוצגים בלוח מס' 3.

לוח מס' 3: תוצאות - חוות דעת תלמיד/ה (N=58)

כפי שניתן לראות בלוח מס' 3, על פי עדותם של התלמידים, חל שינוי משמעותי בכל התחומים שלגביהם נשאלו, בעקבות עבודתם עם המתנדבים. השינוי הקטן ביותר חל בתחום החברתי בכיתה, אך לא בטוח שהיה צריך לחול שינוי בתחום זה, שהרי בדרך כלל אין זו הסיבה שבגינה הם נשלחים לעבוד עם המתנדבים. השינויים המשמעותיים ביותר חלו בתחושתם שהם מבצעים את המשימות טוב יותר (67% במידה רבה, 19% במידה בינונית), ובתחושת השמחה שלהם לבוא לבית הספר (65% במידה רבה ו 23% במידה בינונית). תוצאות טובות התקבלו גם בתחומים האחרים המעידים על חיזוק תחושת מסוגלות עצמית של התלמידים, מוטיבציה ודימוי עצמי (כמעט כולם, כ 90%, השיבו כי תחושתם התחזקה, בהקשרים אלה, במידה רבה או במידה בינונית).

בלוח מס' 4 ניתן לקרוא כיצד המחנכות תופשות את מידת השינויים שחלו בתלמידים בעקבות עבודתם עם המתנדבים.

המחנכות רואות עין בעין עם התלמידים את השינוי המשמעותי שחל בתלמידים בעקבות פגישותיהם עם המתנדבים, בכל התחומים שלגביהם הן נשאלו. השינוי המשמעותי ביותר, לדעת המחנכות, חל בתחום הדימוי העצמי והביטחון העצמי של התלמידים העובדים עם המתנדבים (כ 66% במידה רבה וכ 22% במידה בינונית). שינוי, כמעט משמעותי באותה מידה, חל בתחום המוטיבציה אצל תלמידים אלה (60% במידה רבה ו 23% במידה בינונית). התחום הנמוך ביותר הוא התחום של קשירת קשרים חברתיים ביתר קלות (28% במידה רבה ו 32% במידה בינונית). כפי שנאמר מעלה, מחד אין זו בהכרח מטרתה של עבודת המתנדבים עם התלמידים ומאידך, לא בטוח שלפני העבודה עם המתנדבים היתה לתלמידים אלה בעייה בתחום זה. כמו כן, יש לציין כי למרות שבתחום שיפור ההישגים, העדות היא על שינוי פחות משמעותי (37% במידה רבה ו 44% במידה בינונית), אנו מאמינים כי בטווח הארוך השיפור בסעיפים שצוינו (דימוי עצמי, ביטחון עצמי, מוטיבציה) ישפיע גם על ההישגים הלימודיים. נראה כי דווקא תשובות אלה, שאינן גבוהות בכל התחומים, מעידות על מהימנותן של התשובות בתחומים האחרים.

לסיכום, בדו"ח המוגש כאן, נסקרו הסיבות שבגינן הופנו התלמידים לעבודה עם המתנדבים, המידה בה ציפויותיהן של המחנכות מעבודת התלמידים עם המתנדבים מולאו, ובעיקר התפוקות והתוצאות של עבודה זו. נקודות המבט לגבי התפוקות והתוצאות הן עשירות וכוללות את תפישותיהם של מרבית המעורבים: מחנכות, מתנדבים ותלמידים. עתה, נותר העיון המדוקדק בדברים, על מנת להגדיר, כפי שנאמר בפתיח, 'ברחל בתך הקטנה', את מדדי ההצלחה של עבודת העמותה, כפי שנוסחו על ידי הישטח', ולהמשיך למדוד את עבודת המתנדבים באמצעות מדדים אלה.

ביבליוגרפיה

רוזנפלד, י. סייקס, י. וייס, צ. (2006) למידה מהצלחות כמנוף ללמידה בית-ספרית, תכנית פיילוט -2005
2002. ירושלים : מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל היחידה ללמידה מהצלחות וללמידה מתמשכת בארגונים
חברתיים מדינת ישראל ומשרד החינוך התרבות והספורט המינהל הפדגוגי האגף לחינוך על-יסודי.

נספחים

נספח מס' 1

משוב לעמותת 'ידיד לחינוך' – דף הסבר לרכז/ת היישוב/ית

רכז/ת יקר/ה,

לקראת סיומה של שנת פעילות נוספת של מתנדבי העמותה בבית הספר, אנו מודים לכם כי נאותתם, למרות העומס המוטל עליכם, להירתם למאמץ ולעזור לנו לאסוף נתונים מהשטח, כדי ללמוד ולשפר את עבודת המתנדבים. אין לנו ספק כי אתם מבינים את חשיבותו של המהלך אותו אנו מקיימים. בלעדי הרצון הטוב שלכם, לא היינו יכולים לקיים אותו.

כפי שאתם בודאי יודעים, העמותה שמה לה למטרה לקדם את תחושת המסוגלות של התלמידים, שהמתנדבים באים איתם במגע, לטפח דימוי עצמי חיובי אצלם, תוך אמונה שהמפגש האישי בין אדם מבוגר לבין התלמיד/ה ישפיע גם על ההישגים הלימודיים של התלמידים, בהיותם פנויים יותר ללמידה בזכות מפגש זה. אמנם המתנדבים אינם עוסקים תמיד בעזרה בתחום דעת, אך כל פעולה שהם עושים עם תלמיד/ה או עם קבוצת תלמידים מיועדת להפוך את הלמידה של התלמידים, בעקבות עשייה זו, למשמעותית יותר, אם העזרה הניתנת היא בפן הקוגניטיבי, או בפן הרגשי.

ובכן, מה נבקש מכם?

לבחור ב 2 בתי ספר בעיר וב 2 מורים (שניים בכל בית ספר), שמתנדבים עובדים עם התלמידים שלהם. **בכל כיתה תתבקש מחנכת הכיתה לעקוב אחרי 2 תלמידים העובדים עם מתנדבים. במקביל יעקבו גם המתנדבים אחרי עבודתם עם תלמידים אלה.**

במידה וקל לכם יותר לבחור רק מחנכת אחת בכל בית ספר, שאצלה 4 תלמידים שעובדים עם מתנדבים, גם זה יתאים לנו. **העיקר שיתבצע תעוד של 4 תלמידים מכל בית ספר. וסה"כ מ 2 בתי ספר בעיר.** כמובן שאנו ממליצים לבחור את בתי הספר שאתם צופים כי ישתפו עמכם פעולה בקלות, ואולי כדאי גם לשקול כי יהיו אלה בתי ספר המצויים בקרבת מקום עבורכם, כך שיקל עליכם לקיים מעקב אחרי הנעשה בהם בשלושת השבועות, שבהם יתבצע איסוף הנתונים. במעטפה שקיבלתם נמצאים טפסים למילוי על ידי המחנכות, וטפסים למילוי על ידי המתנדבים. **אנא העבירו את הטפסים ליעדם וקיבעו תאריך, אחרי כשלושה שבועות, בו אתם אוספים בחזרה את הטפסים הללו, ומעבירים אותם למשרדי העמותה.**

שימו לב שהדפים ממוספרים, ומסומנים באופן שונה, כך שנוכל לדעת אילו מהטפסים מגיעים מהמחנכות ואילו מגיעים מהמתנדבים ומהמתנדבות.

עבור כל תלמיד/ה ימולאו סך הכל 7 דפי משוב:

4 דפים על ידי המחנכת: בכל שבוע דף אחד, במהלך 3 שבועות, ודף אחד מסכם.

3 דפים על ידי המתנדב/ת: בכל שבוע דף אחד, במהלך שלושה שבועות.

אנו מציעות לקיים את המהלך בין ה- 11.5.2014 ועד ל- 5.06.2014.

יש לציין כי כל דפי התעוד הם אנונימיים. הממצאים שיעלו בהם יאפשרו לנו, כך אנו מקווים, ללמוד על אפקטיביות עבודתם של המתנדבים עם התלמידים.

אנו מאוד מודעים לעומס המוטל עליכם במסגרת עבודתכם, ומעריכים מאוד את נכונותכם להרתם למאמץ זה.

אשמח לענות על כל שאלה/תהייה שתתעורר.

בתודה מראש,

עירית דיאמנט.

משוב לעמותת 'ידיד לחינוך' – דף הסבר למחנכת

מורים יקרים,

לקראת סיומה של שנת פעילות נוספת של מתנדבי העמותה בבית הספר, אנו מקווים כי תיאותו להירתם למאמץ ולעזור לנו לאסוף נתונים מהשטח, כדי ללמוד על עבודת המתנדבים ולייעל אותה.

כפי שאתם בודאי יודעים, העמותה שמה לה למטרה לקדם את תחושת המסוגלות של התלמידים, שהמתנדבים באים איתם במגע, לטפח דימוי עצמי חיובי אצלם, תוך אמונה שהמפגש האישי בין אדם מבוגר לבין התלמיד/ה ישפיע גם על ההישגים הלימודיים של התלמידים, בהיותם פנויים יותר ללמידה בעקבות מפגשים אלה. אמנם המתנדבים אינם עוסקים תמיד בעזרה בתחום דעת, אך כל פעולה שהם עושים עם תלמיד/ה או עם קבוצת תלמידים מיועדת להפוך את הלמידה של התלמידים, בעקבות עשייה זו, למשמעותית יותר, בין אם העזרה הניתנת היא בפן הקוגניטיבי, או בפן הרגשי.

ובכן, מה נבקש מכם?

בהיותכם הדמויות הקרובות ביותר לתלמידים, חשבנו לנכון לפנות אליכם ולבקש מכם לבחור **2 תלמידים** מהכיתה, שהמתנדבים של עמותת 'ידיד לחינוך' עובדים עימם.

תלמידים אלה ייכנסו למעקב אינטנסיבי שלכם ושל המתנדבים, שמשמעו כי **במהלך 3 שבועות**, לאחר המפגש של התלמיד/ה עם המתנדב/ת, תתבקשו להפגש אתם עם התלמיד/ה **לשיחה של כ 5-10 דקות**. בתום כל שיחה כזו, **תמלאו את דף התעוד הרצ"ב** בהתאמה לדברים שעלו בשיחה. את הדף תשמרו עד לסוף החודש. אז, תתבקשו למלא דף תעוד מסכם. את כל דפי התעוד, **ארבעה** דפים עבור כל אחד מהתלמידים, ז"א סה"כ **שמונה** דפים במידה ואתן מתעדות 2 תלמידים מכיתתכן, נבקשכם להעביר לאשת הקשר של בית הספר או ישירות לרכז/ת המתנדבים ביישוב.

במקביל ימלא/תמלא גם המתנדב/ת סיכום מעין זה של המפגש שלו/שלה עם אותם התלמידים. הסיכומים הללו יועברו אף הם לרכז/ת היישובי/ת, ובאמצעותה למשרד, לסיכום ולהסקת מסקנות.

יש לציין כי כל דפי התעוד הם **אנונימיים**, לא תתבקשו בשום שלב לזהות או להזדהות, והממצאים שיעלו בהם יאפשרו לנו, כך אנו מקווים, ללמוד על אפקטיביות עבודתם של המתנדבים עם התלמידים.

אנו מאוד מודעים לעומס המוטל עליכם במסגרת עבודתכם, ומעריכים מאוד את נכונותכם להרתם למאמץ זה.

נשמח לענות על כל שאלה/תהייה שתתעורר.

בתודה מראש,

צוות ההערכה בעמותת 'ידיד לחינוך'.

אנו מציעות לקיים את המהלך בין ה- 11.5.2014 ועד ל- 5.06.2014.

דף תעוד מס' 1 לתלמיד/ה מס' ימולא על ידי מחנכת הכיתה
מהי הסיבה העיקרית שבגינה הופנה/תה התלמיד/ה לעבודה עם המתנדב/ת?

השאלה לתלמיד/ה:

מהו הדבר החשוב ביותר שקרה לך במפגש היום עם המתנדב/ת? (אין צורך לתת לתלמידים רמזים במידה והם אינם זקוקים להם, אך אם הם מתקשים בתשובה, ניתן להציע להם נקודות להתייחסות, כמו: בהרגשה שלך, האם נהנית, האם שמחת, האם הצטערת שאתה צריך לצאת מהכיתה ולעזוב את החברים, האם למדת משהו חדש מהמתנדב היום? באיזה מצב רוח הגעת למפגש ובאיזה מצב רוח יצאת ממנו? למה לדעתך מצב הרוח שלך השתנה במהלך המפגש? וכן הלאה)
ברצוננו להדגיש כי חשוב לנו ביותר לקרוא את דבריו של התלמיד/ה כפי שאלה נאמרו.
 התלמיד/ה התייחס/ה ל... (ניתן למלא תחום אחד או יותר, בהתאם לתשובותיו/ה של התלמיד/ה):

תחום	פרוט התחום	דוגמאות (ציטוטים מדבריו של התלמיד/ה)
רגשי	התלמיד/ה שיתפ/ה את המתנדב/ת בבעייה כלשהי שהתעוררה אצלו/אצלה	
	התלמיד/ה הגיע/ה נסער/ת והצליח/ה להרגע בזכות המפגש	
	התלמיד/ה שמח/ה ללכת למפגש עם המתנדב/ת	
	התלמיד/ה חזר/ה מהמפגש מוצפ/ת בחוויות	
	אחר.....	
חברתי	התלמיד/ה שיתפ/ה את המתנדב/ת בבעיה חברתית שהתעוררה אצלו/אצלה	
לימודי	המתנדב/ת עזר/ה בהטרמה לקראת שיעור	
	המתנדב/ת עזר/ה בחומר לימודי שלא היה ברור לתלמיד/ה	
	המתנדב/ת עסק/ה בהעשרה	
	אחר....	

תוצאות – סיכום: דף תעוד מס' 4 לתלמיד/ה מס' ימולא על ידי מחנכת הכיתה

מורה יקר/ה,

נבקשך לענות על הטבלאות הבאות, בהתייחס לכל אחד משני התלמידים שמילאת עבורם את שלושת הדפים, במשך שלושת השבועות האחרונים.

***ההתייחסות בדף זה היא לשינוי שחל בתלמיד/ה **במהלך השנה**, במידה וחל שינוי, ולא דווקא בשלושת השבועות האחרונים.

על הטבלה הראשונה, עני, בבקשה, יחד עם התלמיד/ה, על החלק השני, הכולל טבלה ושאלה אחת מתחתיה, עני בלעדיו.

בעקבות עבודתי (של התלמיד/ה כמובן!) עם המתנדב/ת אני מרגיש/ה:

לא רלבנטי	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	
0	1	2	3	4	שאני מבצע/ת את המשימות שלי טוב יותר
0	1	2	3	4	שאני משיג/ה את מרבית המטרות שאני מציב/ה לעצמי
0	1	2	3	4	שאני מסוגל/ת טוב יותר לעזור לעצמי כשצריך
0	1	2	3	4	שאני סומך/ת על עצמי יותר מבעבר
0	1	2	3	4	שאני מצליח/ה לבטא את עצמי טוב יותר
0	1	2	3	4	שאני שמחה יותר לבוא לבית הספר
0	1	2	3	4	שקל לי יותר עם החברים בכיתה (או שיש לי יותר חברים בכיתה)
					שינוי אחר
					שינוי אחר

אילו שינויים חלו בתלמיד/ה בעקבות העבודה עם המתנדב/ת?

לא רלבנטי	כלל לא	במידה מועטה	במידה בינונית	במידה רבה	
					שיפור בהישגים
					שיפור בבטחון עצמי
					שיפור בדימוי העצמי שלו/שלה
					שיפור בתחושת המסוגלות שלו/שלה
					לוקח/ת חלק פעיל יותר בדיונים בכיתה
					מראה מוטיבציה רבה יותר ללמידה
					נראה/נראית שמח/ה יותר מבעבר
					קושר/ת קשרים חברתיים ביתר קלות
					שינוי אחר:
					שינוי אחר:

ושאלה אחרונה אלייך, המורה:

**באיזו מידה ציפיותיך לגבי ההשפעה של המפגשים עם המתנדב על התלמיד,
התמלאו?**

שוב – רוב תודה על ההירתמות ועל העזרה באיסוף הנתונים.
במידה ויעניין אותך, נשמח לשתף בתוצאות!

משוב לעמותת 'ידיד לחינוך' – דף הסבר למתנדב/ת

מתנדבים יקרים,

לקראת סיומה של שנת פעילות נוספת בבית הספר, אנו מקווים כי תיאות/י להירתם למאמץ ולעזור לנו לאסוף נתונים מהשטח, כדי ללמוד על עבודת העמותה.

כפי שאתם בודאי יודעים, העמותה שמה לה למטרה לקדם את תחושת המסוגלות של התלמידים, לטפח דימוי עצמי חיובי אצלם, תוך אמונה שהמפגש האישי בין אדם מבוגר לבין התלמיד/ה ישפיע גם על ההישגים הלימודיים של התלמידים. גם אם אינכם עוסקים בהכרח בעזרה בתחום דעת, הרי שכל פעולה שאתם עושים עם תלמיד/ה או עם קבוצת תלמידים מיועדת להפוך את הלמידה של התלמידים, בעקבות עשייה זו, למשמעותית יותר, בין אם העזרה הניתנת היא בפן הקוגניטיבי, הלימודי או בפן הרגשי.

ובכן, מה נבקש מכם?

בהיותכם דמויות משמעותיות לתלמידים שעימם אתם עובדים, והיחידים הנוכחים במפגש זה, מלבד התלמידים עצמם, חשבנו לנכון לפנות אליכם.

מחנכת הכיתה התבקשה לבחור **לכל הפחות 2 ולכל היותר 4 תלמידים** מהכיתה, שעימם עובדים מתנדבי העמותה.

המחנכת תידע אתכם מיהם התלמידים אותם בחרה למשוב הנוכחי.

תלמידים אלה ייכנסו למעקב אינטנסיבי שלכם ושל המחנכות.

במהלך 3 שבועות, לאחר המפגש שלכם עם התלמיד/ה תתבקשו למלא דף תעוד המצורף כאן, בהתאמה לדברים שעלו במפגש עצמו. את דף התעוד תשמרו עד לסוף החודש.

את כל דפי התעוד, **סך הכל 3 דפים לכל תלמיד/ה**, נבקשכם להעביר, בסופו של דבר, יחד עם דפי התעוד של המחנכת, לאשת הקשר של בית הספר, או ישירות לרכז/ת המתנדבים ביישוב. הרכז/ת תעביר את כל דפי התעוד למשרד, לסיכום ולהסקת מסקנות.

יש לציין כי כל דפי התעוד הם **אנונימיים**, לא תתבקשו בשום שלב לזהות או להזדהות, והממצאים שיעלו בהם יאפשרו לנו, כך אנו מקווים, ללמוד על אפקטיביות עבודתם של המתנדבים עם התלמידים.

אנו מאוד מודעים לעומס המוטל עליכם במסגרת עבודתכם, ומעריכים מאוד את נכונותכם להרתם למאמץ זה.

נשמח לענות על כל שאלה/תהייה שתתעורר.

בתודה מראש,

צוות ההערכה בעמותת 'ידיד לחינוך'.

אנו מציעות לקיים את המהלך בין ה- 11.5.2014 ועד ל- 5.06.2014.

דף תעוד מס' 1 לתלמיד/ה מס' ימולא על ידי מתנדב/ת

מהו הדבר החשוב ביותר, בעינייך, שקרה במפגש היום לתלמיד/ה?

במסגרת המפגש עם התלמיד/ה התייחסנו ל..... (סמנו בטבלה במקום המתאים למחשבה שהתרחשה במפגש היום, או הוסיפו משפט בשורה בה כתוב 'אחר'. ניתן למלא תחום אחד או יותר):

תחום	פרוט התחום	סמני במקום המתאים למחשבה במפגש היום, או הוסיפו משפט במקום בו כתוב "אחר".....
רגשי	התלמיד/ה שיתפה אותי בבעיה כלשהי שהתעוררה אצלו/אצלה	
	התלמיד/ה הגיעה נסערת/והצליח/ה להרגע בזכות המפגש	
	התלמיד/ה שמח/ה במפגש עצמו/שמחה לחזור לכיתה	
	התלמיד/ה שיתפה פעולה בהתלהבות במפגש	
	אחר.....	
חברתי	התלמיד/ה שיתפה אותי בבעיה חברתית שהתעוררה אצלו/אצלה	
לימודי	עזרתי בהכנת התלמיד/ה לקראת שיעור	
	עזרתי בחומר לימודי שלא היה ברור לתלמיד/ה	
	עסקנו בהעשרה שלא קשורה לחומר הלימודי השוטף בכיתה	
	אחר.....	

דף תעוד מס' 2 לתלמיד/ה מס' ימולא על ידי המתנדב/ת

מהו הדבר החשוב ביותר, בעינייך, שקרה לתלמיד/ה במפגש היום?

במסגרת המפגש עם התלמיד/ה התייחסנו ל..... (סמנו בטבלה במקום המתאים למתרחש שהתרחש במפגש היום, או הוסיפו משפט בשורה בה כתוב 'אחר'. ניתן למלא תחום אחד או יותר):

תחום	פרוט התחום	סמני במקום המתאים למתרחש במפגש היום, או הוסיפו משפט במקום בו כתוב "אחר".....
רגשי	התלמיד/ה שיתפ/ה אותי בבעייה כלשהי שהתעוררה אצלו/אצלה	
	התלמיד/ה הגיע/ה נסער/ת והצליח/ה להרגע בזכות המפגש	
	התלמיד/ה שמח/ה במפגש עצמו/שמחה לחזור לכיתה	
	התלמיד/ה שיתפה פעולה בהתלהבות במפגש	
	אחר.....	
חברתי	התלמיד/ה שיתפ/ה אותי בבעייה חברתית שהתעוררה אצלו/אצלה	
לימודי	עזרתי בהכנת התלמיד/ה לקראת שיעור	
	עזרתי בחומר לימודי שלא היה ברור לתלמיד/ה	
	עסקנו בהעשרה שלא קשורה לחומר הלימודי השוטף בכיתה	
	אחר.....	

דף תעוד מס' 3 לתלמיד/ה מס' ימולא על ידי המתנדב/ת

מהו הדבר החשוב ביותר, בעינייך, שקרה לתלמיד/ה במפגש היום?

במסגרת המפגש עם התלמיד/ה התייחסנו ל..... (סמנו בטבלה במקום המתאים למה שהתרחש במפגש היום, או הוסיפו משפט בשורה בה כתוב 'אחר'. ניתן למלא תחום אחד או יותר):

תחום	פרוט התחום	סמני במקום המתאים למתרחש במפגש היום, או הוסיפו משפט במקום בו כתוב "אחר".....
רגשי	התלמיד/ה שיתפ/ה אותי בבעייה כלשהי שהתעוררה אצלו/אצלה	
	התלמיד/ה הגיע/ה נסער/ת והצליח/ה להרגע בזכות המפגש	
	התלמיד/ה שמח/ה במפגש עצמו/שמחה לחזור לכיתה	
	התלמיד/ה שיתפה פעולה בהתלהבות במפגש	
	אחר.....	
חברתי	התלמיד/ה שיתפ/ה אותי בבעייה חברתית שהתעוררה אצלו/אצלה	
לימודי	עזרתי בהכנת התלמיד/ה לקראת שיעור	
	עזרתי בחומר לימודי שלא היה ברור לתלמיד/ה	
	עסקנו בהעשרה שלא קשורה לחומר הלימודי השוטף בכיתה	
	אחר.....	

ושוב – רוב תודה על ההירתמות ועל העזרה באיסוף הנתונים.
במידה ויעניין אותך, נשמח לשתפך בתוצאות!